Gázfűtéses téglagyár

Épül az ország legnagyobb és legkorszerűbb földgázfűtéses téglagyára Szentesen. A már elkészült, több mint 11 000 négyzetméteres nagycsarnokban helyezik majd el az NDK és hazai gyártmányú modern gépsorokat, a teljesen automatizált üzem berendezéseit. A Gyárkéményépítő Vállalat dolgozói felépítették a két nagy, egyenként 100 méteres alagútkemencét, amelyeket az alföldi gázmezők földgázával fűtenek majd. A kemencékben tűzálló kocsisoron halad át a nyerstégla. A próbatermelést már ez év közepén megkezdhetik.

Bővül az olcsóbb cikkek választéka

Az idén a könnyűipar növeli a belkereskedelem ruházati árualapját

A textil- és ruházati ipar több mint 200 000 dolgozójától 1971-ben, a negyedik ötéves terv első esztendejében elsősorban a jó minőségű, korszerű áruk választékának bővítését, s egyes keresett cikkek időnkénti hiányának megszüntetését várják a fogyasztók. Az igényekre alapozva idén a tavalyinál 4 százalékkal több, mintegy 28,5 milliárd forint értékű árut kér a belkereskedelem. A Könnyűipari Minisztériumtól kapott tájékoztatás szerint a vállalatok többségének termelési és belföldi szállítási előirányzata — az importlehetőségeket is figyelembe véve — általában biztosítja az 1971. évi belkereskedelmi forgalomhoz szükséges árufedezetet. Lesz elegendő ágyneműanyag, intézkedéseket tettek a csecsemőkelengyetermelés növelésére, javul a pelenka-ellátás. A vállalatok a tavalyinál körülbelül 10 százalékkal több olcsó cikkeket — kártolt és műszál öltöny- és ruhaszövetet — gyártanak az idén. A felsőkonfekció-kereslet kielégítéséhez szükséges kapacitást a szövetkezeti és a helyiipari vállalatokkal együtt biztosítják, de a kötött felső- és alsó ruházati cikkek választékának bővítéséhez még számottevő importra van szükség.

Szemügyre véve a vállalatok 1971. évi előirányzatait, kitűnik, hogy a pamutipari gyárak többsége 1970-hez mérten 5—10 százalékos termelésnövelést tervez. A gyapjúipari vállalatok 10,7 millió négyzetméternyi anyagot szállítanak, amiből a múlt évinél 11 százalékkal többet értékesítenek konfekcióipari felhasználásra. A Magyar Gyapjúfonó 10 százalékkal növeli az olcsó cikkek — kártoltgyapjú, műszál, férfi és női ruhaszövet — mennyiségét. A selyemipar szolid tervekkel dolgozik, mert a kereskedelmi készletek alakulása és a várhatóan mérsékelten növekvő forgalom az elmúlt évinél néhány százalékkal kevesebb selyemáru szállítását igényli.

Jóval dinamikusabb — 13 százalékos — termelésnövelést tervez a kötszövőipar. Mindennek ellenére férfi, női és gyermek pulóverekből, pólóingből, garbóból, mellényből, kardigánból továbbra sem tudja teljes egészében fedezni az igényeket, ezekből a cikkekből importra szorulunk.

A Tiszatáj olvasása közben

A szexi-krimi és a groteszk

Ömlik, zuhog ránk a betű, sok az olvasnivaló. Egyik felizgat, másik álomba ringat, harmadik gondolkodásra késztet. Divatok jönnek, mint időjárásfrontok a meteorológiában, s ma már nagyobb sebességgel, mint bármikor, mert mindenfelé nyitva az ablak. Forgatom a januári *Tiszatáj*at, s lám, már itt a divat, lépésben vagyunk a kor irányzataival és hóbortjaival... Végre itt is valami mozgás!

Persze, hogy itt kezdem, a szexi-kriminél. Mit mond, mit vall magnetofonra egy tizenhat éves lány a börtöncellában? Izgalmas dolog a szex meg a kriminalisztika összeházasítása, a műveletlenség, mondhatnám a butaság stilisztikai „hamvasságával". Úgy leírva minden, ahogyan egy éretlen fejben megfogan... Olvasás közben meg kell tehát állni — s tovább kell írni a témát, amit Pünkösti Árpád a Gondságban című frásban exponál. Tovább kell írni, mert kérdések moccannak meg: Mire való? Mit mond, mit akar? Azon kívül, hogy hasadt erkölcsű emberek, kisiklott sorsok villannak föl benne és valamiféle tiltakozást váltanak ki, mit építenek? Azon kívül, hogy egy divathullámot dagaszt, egy rossz kultuszt hizlal, s pornokifejezésekkel kacérkodik, csak kérdőjelek, kérdőjelek...

Első olvasás után, első gondban és első haragomban így meditáltam az frás fölött. Aztán találtam benne jócskán pozitív és tudatos célt. Tapinthatók benne a családi és a társadalmi feladatok; érzékelhetők benne eleven gondok, problémák — s éppen a műfaj sajátossága miatt: meglehetős pucéran, félreérthetetlenül. A vallomásnak ez a mezztelensége sok mindent természetesen fölnagyít.

Egy gondom mégsem múlik. A szexi-krimi kétélű fegyver. Hatásában nagyon sok múlik azon, hogy ki olvassa.

Friss, igen friss versrovatra bukkantam. Tehetségben egymás sarkát taposó fiatalok. Szép és okos versek, meghökkentő versek, beates kísérletezések. Ígéretes így együtt a költői mutatvány. Azután újra valami divatos: a groteszk. Kopasz Ildikó fegyelmezett kis novellái.

Irodalomtörténészeknek egy szenzáció: Radnóti Miklós ismeretlen világirodalmi tanulmánya, az Exotizmus a háború utáni francia költészetben. Vita kerekedhet Kassai Kelemen János Ifjúság és ifjúságszociológia című tanulmányából.

Mozog a szellem. A januári Tiszatáj sok mindent kérdez. Kérdezi azt is: lesz-e folytatása, lesz-e tapasztalatokkal gazdagító vitája az olvasók körében? Merthogy úgy lenne kerek ennek a „divatos" számnak a sorsa.

Sz. S. I.

Rossz filmek esztendeje

A magyar filmgyártás 1970-ben

A magyar filmművészet, de azt hisszük, inkább és elsősorban a közönség számára rosszul kezdődött az 1970-es esztendő és sajnos rosszul is fejeződött be. A két film, amely az esztendőt összefogta, a tavaly januárban vetített *Szeressétek Ódor Emíliát* és a decemberben bemutatott *Szép lányok, ne sírjatok* egyaránt és vitathatatlanul a rossz filmek kategóriájába tartozik; van valami szimbolikus és jellemző ebben az erőtlen nyitásban és zárásban. S az se valami felemelő, ami a két dátum között történt. A tavaly bemutatott 20 új magyar film nagyon jelentékeny többsége — legalább 15 — megint vitathatatlanul érdektelen, jelentéktelen és torz, vagyis rossz. Vitatkozni csak azon lehet, *mennyire és hogyan* rossz. A jó és rossz kategóriája, mint az osztályozás hagyományos alapelve, ezért ebben az esetben fel is mondja a szolgálatot. A nagyon kevés jónak mondható filmmel nem nehéz a dolgunk. Annál inkább a másik csoportba tartozókkal. Ezeket külön kell besorolni a rossz és a még rosszabb, a nagyon rossz filmek csoportjába.

Szomorú végeredmény

Ily módon a kritikusnak, aki a magyar filmművészet hagyományos nagy eseményére, a filmkritikusok díjainak január végi odaítélésére készül, fájdalmas feladatot kell teljesítenie. A magyar filmművészet, amely az elmúlt esztendőkben nagy teljesítményekkel hívta fel magára az ország és a nagyvilág figyelmét, tavaly *megtorpant*, és egyrészt egyetlen olyan filmet sem produkált, amely a régebbiekhez, a most már látjuk, kissé elsietetten kimondott „aranykor" reprezentatív alkotásaihoz lenne mérhető, másrészt előtérbe került az a vonulat, amely az említett időszakban szerényen a háttérben húzódott meg. A jelentéktelen, semmit mondó, zűrzavaros, átgondolatlan, a formákkal játszadozó filmek uralták a mezőnyt. Az utóbbi öt-hat év *legrosszabb* teljesítménye a tavalyi volt: ennek kimondása a kritikus fájdalmas kötelessége.

Még az év jó filmjei sem nyújtottak *zavartalan* élményt. De azért vitathatatlan, hogy az *Utazás a koponyám körül* — rendező *Révész* György —, a *Szemtől szembe* — rendező *Várkonyi* Zoltán —, az *Ítélet* — rendező *Kósa* Ferenc —, a *Magasiskola* — rendező *Gaál* István —, és a *Szerelmesfilm* — rendező *Szabó* István —, az 1970-es filmtermés legrangosabb teljesítményei. Ha azonban például azt kérdezzük, hogyan jelenik meg bennük a ma, a mai magyar valóság, zavarba jövünk. Ugyanis tulajdonképpen egyik sem foglalkozott ezzel, legfeljebb áttételesen, utalásszerűen, talán az egy Szerelmesfilm kivételével. Azonban annak sem a ma a központi problémája. Szomorú végeredmény.

A mondanivaló zűrzavara

Teljesen lehangoló viszont a mérleg, ha a többi filmet vizsgáljuk. A rossz kétféle alakban jelent meg a tavalyi filmtermésben. Az egyiket, a *Bűbájosok*-féle típust, elsősorban bosszantó és botrányos semmitmondás jellemzi. A másikat, a *Mérsékelt égöv*-féle típust, az eltorzult eredményű, végig nem gondolt nagyotakarás. Az első csoport filmjei, amelyhez például a Szeressétek Ódor Emíliát is tartozik, dekoratív és elegáns formajáték, lemondás mindenféle társadalmilag lényeges mondanivalóról. Ez a filmtípus könnyen felismerhető, minden dekoratív szépsége és tetszetős szakmai megoldása ellenére üressége azonnal felfogható. *Jövője nincs*, egészen biztos, hogy nem gyökeresedik meg filmgyártásunkban.

A rossz filmek második típusának ügye bonyolultabb. Ez a típus ugyanis *nem* fordít hátat a társadalmilag lényeges mondanivalónak, sőt ha az alapfilmet, a Mérsékelt égöv-et vizsgáljuk, kiderül, ilyenféle szándékok, célok állnak a középpontjában. Ugyanezt mondhatjuk a típus más alkotásairól, egyebek közt például az *Egy őrült éjszakáról*, a *Krebsz, az istenről*, a Szép lányokról: a valóság kutatásának szándéka nem idegen ezektől a filmektől. Csakhogy — s itt a baj — ezek a kiinduló szándékok a megvalósítás közben különböző módon ugyan, de valahogyan mindig *eltorzulnak*, felismerhetetlenné, homályossá, ellentmondásossá válnak. A néző nem is tudja, mit közöltek, mit akartak közölni vele. Nem átgondolt, nem következetesen végig gondolt alkotások ezek, s mindenekelőtt ez teszi őket *lényeg szerint azonossá*, még akkor is, ha formai-kompozíciós szempontból két csoportba sorolhatók. A Mérsékelt égöv realista, az Egy őrült éjszaka áttételesebb hangvételű, ha tetszik, parabolikus. De nem ez a megjelenítési különbség a lényeg, hanem a mondanivaló zűrzavara.

Az úgynevezett szóraköztató filmek, mint például a *Csak egy telefon*, a *Szerelmi álmok* stb. természetesen nem ebbe a csoportba tartoznak. De nagyon szolid színvonaluk miatt különösebb figyelmet nem érdemelnek.

Kik kapják a díjakat?

A kritikusok persze most nem elégedhetnek meg a puszta elmélkedéssel, végül is dönteniök kell, ki kapja a díjakat. Ha ez a cikk szavazólapnak lenne felfogható, arra szavaznék, hogy a rendezés első díját az idén *ne* adják ki. Hogy rossz esztendőt zártunk, ennek magától értetődőleg a díjakban is tükröződnie kell. Nyilvánvalóan nem adhatunk ugyanolyan díjakat, mint a legjobb években. Ezért a számomra legrokonszenvesebb teljesítményt, Szabó István rendezését is csak *második díjjal* jutalmaznám. A legjobb operatőr díjánál könnyebb a helyzet. Ezt a díjat *Zsombolyai* Jánosnak adnám, mert akármilyen rossz film is volt a Szeressétek Ódor Emíliát és az *N. N., a halál angyala*, mindkettőben nagyon szép képeket, megoldásokat láttunk. Hogy kik kapják a legjobb alakítás díjait, már nem tudnám ilyen pontosan megmondani. Három színészt javasolnék: *Latinovits* Zoltánt — annak ellenére, hogy tavaly is ő kapta ezt a díjat — az Utazás főszerepéért, valamint *Halász* Juditot és *Bálint* Andrást, a Szerelmesfilmben nyújtott teljesítményükért.

Ökrös László

Fény, pára, hőmérséklet — tetszés szerint

Elkészült a szegedi fitotron

Hazai viszonylatban jelenleg a legkorszerűbb fitotron készült el Újszegeden, a füvészkertben. Az új létesítmény, amely klímaszobákból, laboratóriumokból, dolgozó- és műszerszobákból áll, a József Attila Tudományegyetem növényszervezettani és növényrendszertani tanszékéhez tartozik.

Dr. Horváth Imre tanszékvezető professzor elmondotta, hogy a fitotron klímaszobáiban kondícionálóberendezések segítségével tetszés szerinti, optimális körülményeket tudnak teremteni a növénybiológiai vizsgálatok elvégzéséhez. Erre azért van szükség, mert a szabadban, vagy akár az üvegházakban is állandóan változnak a környezeti hatások és ezeket, valamint a növények életében végbemenő fejlődést nem lehet pontosan lemérni. A fitotronban viszont tervszerűen, programozottan szabályozható a hőmérséklet, a fényerősség, a páratartalom, ezenkívül irányítani tudják a széndioxid-koncentrációt, sőt még a levegő mozgását is. Például a kísérleti időszak alatt a mennyezetbe épített fénycsövektől úgy kapnak egyenletes megvilágítást a növények, hogy amilyen mértékben növekednek, olyan arányban süllyesztik lejjebb a növényeket tartó rácsot. A nyári hónapokra hideg szobát rendeznek be a feltétlenül alacsony hőmérsékletet igénylő vizsgálatok elvégzéséhez. A laboratóriumi berendezések között desztillálókészülékek, szárítószekrények, centrifugák, keverő- és rázógépek, s más értékes műszerek vannak. Az új létesítményt a tudományos kutatással párhuzamosan az egyetemi hallgatók magasabb színvonalú képzésének szolgálatába állítják.

T. B.

Aida, másodszor

A kedden ismételt Aida megérdemelt, nagy sikert aratott. Pedig az előadás ezúttal sem volt hibátlan. „Mindössze" három szerep cserélt gazdát, s azt sem mondhatnók, hogy az új szólistáknak testhez állóbb, egyéniségükhöz közelibb feladat jutott a korábbi szereplőknél. Az Állami Operaház tenoristája, *Szellő* Lajos például kulturált, szép megoldások mellett néhányszor „elúszott", iskolázott hangja a magasságok felé szűkül, holott Radames szólama éppen itt nyílik ki. Mégis az előadás magas hőfokú, ahogy mondani szokás, atmoszférája van, remek jelenetek váltják egymást, nehéz eldönteni, vajon a második felvonás Aida—Amneris (*Horváth* Eszter—*Lengyel* Ildikó), vagy a Nílus-parti jelenet Aida—Amonasro (Horváth Eszter—*Littay* Gyula) kettőse viszi el a pálmát.

Már a fentiekből némiképp kiderül, az előadást Horváth Eszter címszerepe élteti. S bár a produkció jellege ezúttal sem hagyatkozik egyes szereplők brillirozására, a keddi est sztárja kétségkívül Horváth Eszter. Ilyen érzelmi telítettséggel, árnyalt színgazdagsággal, belülről fogalmazott értelmezéssel nagyon régen hallottunk Aidát Szegeden. Méltó partnere Lengyel Ildikó, akinek legnagyobb érdeme, hogy visszaadta Amneris súlyát, pozícióját a darab szerkezetében; Radames szerelméért a rabszolgalány vetélytársa tud maradni.

Nincsen rózsa tövis nélkül. Szépséghiba, hogy a kórus olykor enervált. Kevesen vannak (mint a szárnyaszegett balett, de erről majd máskor). Csak minap hallottuk az újvidékiek kitűnő énekkarát a *Gioconda*ában. A szegedi operának, mely hagyományosan, következetesen épít az ansamblekultúrára, elengedhetetlenül szüksége lenne az újvidékiekhez fogható, nagyobb létszámú, veretesebb karra.

N. L

A holdpor tulajdonságai

Ötszáz tudós részvételével folytatja munkáját a texasi Houstonban a 2. holdkutatási tudományos értekezlet. A keddi napon hangzott el Gerald Taylor amerikai biológus előadása. A tudós az Apollo-űrhajók által hozott holdpor biológiai tulajdonságait elemezte.

Taylor szerint a holdpor felhasználható lehet arra, hogy minden eddiginél nagyobb hatású antiszeptikumot készítsenek belőle, amely eredményes lesz a „legproblematikusabb" földi baktériumok ellen. is. A holdpor ezen tulajdonságát véletlenül fedezték fel. A tudósok a holdport proteinnel keverték össze, és tíz napig „érni" hagyták, azzal a céllal, hogy felélesszék az esetleg benne található mikroorganizmusokat. Ez nem sikerült ugyan, viszont a keveréktől, a további kísérletek tanúsága szerint órák alatt elpusztultak a legkülönfélébb baktériumfajták — mondotta Taylor.